

Kitap Değerlendirmesi

Eğitim Felsefesi Kılavuzu, Der.: Richard Bailey ve diğerleri, çev. ed.: Hasan Ünder,
Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, 2019, 560 s.

Değerlendiren

Hacer BAŞAK^a

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
e-Posta: basakk.hacer@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0003-1050-7609>

Kitap Değerlendirmesi Bilgileri

Geliş Tarihi:	07.01.2020
Kabul Tarihi:	29.05.2020
Yayın Tarihi:	29.06.2020

Eğitim kavramı çok yönlü olması nedeniyle sosyal, psikolojik, politik, dini, ahlaki ve felsefi yönden araştırmalara konu olmuştur. Eğitim felsefesi; kişinin bu çok yönlü gelişimini esas alıp uygun düşünce ve edimlerin ortaya çıkabilmesi adına önerilen eğitim anlayışlarına dayanan felsefi bir alandır. Türkçe literatürde bu alanda yazılmış kitaplar sınırlıdır. Bununla Batılı filozofların görüşlerini göz ardı etmek değil, kendi felsefi yaklaşımımızı da dahil etmemiz gerektiği kanaatindeyiz.

Burada değerlendireceğimiz eserin adında kılavuz eser yer almasına rağmen, kanaatimizce kılavuz eserde beklenen dilin basit, üslubun anlaşılır olması özellikleri sahip değildir. Çünkü kılavuzluk yapacak bir esere göre kavramları itibarıyla dili oldukça ağırdır. Eğer bazı yabancı kavramların yanında Türkçesi de yer verilseydi konunun anlaşılması adına daha faydalı olabilirdi. Dolayısıyla bu eserin alanla ilgili ön bilgi sahibi olunmadan okunmaması gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda esere başlamadan önce bir eğitim felsefesi tarihi kitabının okunması faydalı olabilir. Zaten bu durum, eserde de eğitim felsefesi

öğrencilerine yarar sağlamak için yazıldığı söylenerek belirtilmiştir.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; “Eğitim Felsefesi ve Eğitim Kuramı” (ss. 3-63), ikinci bölümde; “Eğitim Felsefesinde Önemli Kişilerden Bazıları” (ss. 65-202), üçüncü bölümde; “Eğitim Felsefesi ve Eğitim Pratiği” (ss. 205-521) bulunmaktadır. 45 farklı filozof tarafından yazılmış 34 makaleden oluşmaktadır. Her makale alanında uzman kişiler tarafından yazılmıştır.

Birinci bölüm eğitim felsefesinin “ne” olduğu tanımıyla başlar (ss. 3-63). Ancak mahiyeti geniş iki kavramdan oluşması nedeniyle tanımlamadaki sıkıntı da belirtilir. Eğitim ve felsefede modern gelişmelere, analitik ve temelcilik bağlamında eğitim felsefesinin bilim mi etik mi olduğu sorusuna değinilir. Daha sonra eğitim felsefesinin kendine özgü konularına, yöntemlerine ve alandaki önemli felsefi anlayışlara yani “izm”lere değinilir. Ancak şöyle bir sorun var ki; düşünce ekollerinin hiçbiri gerçekte homojen bir bütün değildir. Robin Barrow bu konuyu eserdeki “Eğitim Felsefesinde Düşünce Ekolleri” makalesinde şu şekilde belirtmiştir: “Farklı yazarların farklı filozofları farklı ekollerle ilişkilendirdiklerini; herhangi bir kitaptan belirli bir ‘izm’in dışında kalanlara oranla daha fazla uyumsuzluk içinde olduklarını görmek için, sadece düşünce ekolleri yaklaşımına dayanan çeşitli ders kitaplarından birkaçını gözden geçirmek yeterlidir.” (s. 24) Bu yüzden ikinci bölümde genel metottan ayrılarak bu felsefi anlayışları daha iyi anlamak adına başat kişiler ele alınmıştır (ss. 65-202). Biz de bu yaklaşımın doğru olduğu kanaatindeyiz. Bölümde Platon’un ‘*Devlet*’, J. Rousseau’nun ‘*Emile*’ kitaplarındaki önemli kısımlar aktarılır, Platon’un *idealizmi*, J. Rousseau’nun *hümanizmi*, J. Dewey’in *pragmatizmi*, T. S. Eliot’un *kültür aktarımı* ve R. S. Peters’in *liberal gelenekçiliğine* değinilir. Daha sonra *Katolik gelenekçilik*, *postyapısalcılık*, *postmodernizm*, *feminizm* kavramları etrafında oluşan eğitim anlayışlarına da değinilir. Bu eğitim anlayışları anlatılırken ayrıca eleştirel fikirler de belirtilerek konuların objektif değerlendirilmesi sağlanır. Bu bölümün son kısmı olan “Açıklamalı Eğitim Düşünürleri Listesi” kişilerin alana katkılarını bilmek adına çok önemlidir. Ancak bu kısmı derleyen Robert Manery muhtemelen eserde ayrı bir bölüm ayrıldığı için Platon, J. J. Rousseau, T. S. Eliot ve R. S. Peter, J. Dewey gibi önemli eğitim düşünürlerine değinmemiştir.

Eserin üçüncü bölümü olan “Eğitim Felsefesi ve Eğitim Pratiği” kısmı eserin asıl kısmını oluşturmaktadır (ss. 205-521). Çünkü eğitimin pratiği teorisinden daha zordur. Teoride olan şeyler pratiğe dökülürken birtakım problemlerle karşılaşılabilir. Bu sorunların tespiti teorinin geliştirilmesi adına çok önemlidir. İnsanı ve eğitimini merkeze alan bu alanın durağan olmaması gerekir. Hal böyle olunca pratik üzerine çalışmalar teoriden daha fazla yer almıştır. Bu bölüm, *günümüzdeki* eğitim ve problemleri üzerine felsefi düşüncelerin bulunduğu bölümdür. Bilgi ve değerler üzerine varsayımların eleştirel bir tarzda ele alması açısından da yararlı bir tavidir. Bölümün ilk kısmı öğretmenliğin mesleki statüsü, öğretim, güdülenme ve öğrenme konularıyla başlar. Daha sonra günümüzdeki eğitimde en önemli meselelerden olan çok kültürlülük, çeşitlilik, içleme (kaynaştırma), eşitlik, adalet, bilgi, doğruluk kavramları farklı açılardan ele alınarak bu kavramlar üzerine eleştirel ve farklı bir bakış açısıyla düşünmemiz istenir. Ancak bilmemiz gerekir ki bu kavramlarla ilgili sorunların tamamen

çözülmesi mümkün değildir ve yazılarda sadece betimleme yapılmaya çalışılmıştır. Yazarlar kendi görüşlerini açık bir şekilde ifade etmemiş, kesin yargılardan kaçınmışlardır. Bölümdeki her bir konu farklı bakış açılarıyla ele alınmış ve daha sonra konu hakkındaki problemler dile getirilmiştir.

Eserin “İçleme ve Çeşitlilik” bölümünde içlemeyi (kaynaştırma) sadece fiziksel ve zihinsel bağlamda ele alınmamış, çok kültürlülük boyutunda da değerlendirilmiştir (ss. 378-395). İçlemedeki iki önemli anlayış olan liberalizm ve post yapısalcı yaklaşımların asimilasyon veya normalleştirme yoluyla dışlama tuzaklarını barındırdığı ancak eksiklikler açısından teorik araçlar sunduğu belirtilmiştir. Liberalizm adalet taleplerini karşılayacak uygulanması gereken kuralları dile getirdiği, post yapısalcılığın ise sürüp giden bir mücadele şeklinde yeniden detaylandırma olduğu belirtilmiş, içleme sürecinde her iki anlayışın bir arada tamamlayıcı olduğu belirtilmiştir. Biz de içlemenin “bir varış noktası değil, sürekli gidilecek bir yol olduğu” kanaatindeyiz (s. 392).

Eserin “Aşılama” bölümünde Türkiye’de sorun olarak bakılmayan aktarmanın (doğruların aşılması) ahlakiliği konusu ele alınmıştır (ss. 265-276). “Transfer Edilebilir Beceriler” kısmında da becerilerin transfer edilmesi aşamasında yaygın kavramsal hatalardan olan şeyleştirme, özcülük, adlandırma yanıltmacası ve genelleme yanıltmacasına değinilmesi eğitim açısından önemlidir (ss. 347-362). “Eğitimde Değerlendirme” bölümünde ise geçerlik ve güvenilirlik kapsamında değerlendirme çeşitlerine ve değerlendirme konusundaki problemlere değinilmiştir (ss. 363-377).

Bir diğer önemli konu olan modernleşmeyle birlikte değerlere verilen önemin azalmasıyla farklı ülkelerde oluşan sıkıntılı süreçler sonrasında tekrar ivme kazanan değerlerin eğitimi için “Ahlak Eğitimi ve Yurttaşlık Eğitimi” (ss. 249- 264) ve “Din Eğitimi”ne de değinilmiştir (ss. 444- 457). Ayrıca “Din Eğitimi” bölümünde farklı ülkelerin benimsediği eğitim anlayışları da ele alınmıştır. Modernleşmeyle başlayan diğer önemli problemler arasında yer alan faydacılığı, benmerkezciliği, özgürlüğü esas alan bireyciliğe ve toplumu esas alan normatif değerler içeren toplumculuğa (cemaatçilik) “Eğitimde Bireysel ve Toplumsal Hedefler” kısmında değinilir (ss. 410-427). Bu iki anlayıştan birini benimseyip diğerini yok saymanın problemleri bir bakış açısı olduğu ve çözüm için ikisinde orta yol tutmak gerektiği belirtilir.

“Eğitimde Sanat ve Estetik konusunda” çoğunlukla aynı gibi düşünülen sanat ve estetik kavramlarının farkını ortaya koyduktan sonra duygunun, coşkuların, bilişsel gelişimin, karakterin gelişimine katkısıyla oluşan sanat eğitimi anlayışlarına değinilir (ss. 428-443). Ancak doğru olanın üç anlayışın ayrı düşünülmesi değil de üçünün kapsayıcı bir görüş açısıyla bir araya getirilmesi olduğu dile getirilir. Eserde çoğu konuda kapsayıcı bakış açısının doğru olacağı belirtilir. Kanaatimizce bir konuyu belli bir kapsamda sınırlamak yerine bu şekilde bütüncül ve orta yollu anlayış makuldür.

“Beden Eğitimi” bölümünde terimin uygunluğu konusunda bile var olan tartışmalar dile getirilmiş, aynı zamanda farklı düşünürlerin beden eğitiminin estetik, etik kavramların gelişimine dair fikirleri de belirtilmiştir (ss. 458-471). Modernleşme ve bilimdeki ilerlemeler

sonucunda meydana gelen teknolojideki ilerlemelerle öğretmen ve eğitim anlayışları hakkında olması gerekenlere kısaca değinilmiştir. Ayrıca öğrenme teknolojileri hakkında tanımıyla, öğrenme kavramıyla, toplu yaşamla ilgili sorular ifade edilmiştir (ss. 472-493). “Eğitim ve Çevre” bölümünde çevre problemlerinin belirtileriyle değil de nedenleriyle ilgilenilmesi gerekli olduğu ve çevre eğitiminin kültürel boyutu nedeniyle bir alanla sınırlandırılmaz olduğu dile getirilmiştir (ss. 507-521). Dolayısıyla çevre eğitiminde örtük program oldukça önemlidir.

Eserde görüldüğü üzere her yönüyle insan eğitimine kısaca yer verilmiştir. Eğitim felsefesini ilgilendiren temel konulara ve her konuyla ilgili can alıcı noktalara değinilmiş, gereksiz tekrarlamalardan kaçınılmıştır. Nesnellik ilkesine dikkat edilmesi de eserin kılavuz olma iddiasını güçlendiren bir özellik olarak değerlendirilebilir. Bunların yanı sıra eserde hem zengin bir kaynakça hem de genellikle birincil kaynaklar kullanılmıştır.

Eserden hem alanın kapsamı hem de eğitim felsefesinin güncel durumunu öğrenmek adına yararlanılabilir. Şu anki Türkiye’de uygulanan eğitim sistemi hakkında da eleştirel bakış açısı oluşturabilir. Ayrıca yanlış uygulamalar varsa bunların nasıl düzeltilebileceği hakkında öğretmenlere de bir bakış açısı kazandırabilir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus kitabın Batılı akademisyenler tarafından yazılmasıdır. Bu da konuların daha çok Batı dünyasını yansıtmasını beraberinde getirmiştir. Bu nedenle konuları daha kapsamlı anlayabilmek için daha bütüncül okumalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Mesela; “Din Eğitimi” bölümünde bazı Batı ülkelerinin din eğitimi anlayışlarına yer verilmiş, farklı bölgelerdeki ülkelere değinilmemiştir. Bu yüzden konunun mesela ülkemiz açısından daha anlaşılır ve faydalı olabilmesi için bu eserden sonra Türkiye’deki din eğitimi anlayışı hakkında eserlerin okunması gerekir. Her halükârda Eğitim Felsefesini derli toplu ele alan bu eserin Türk okuyucuya kazandırılması noktasında çevirmenlere teşekkür etmek gerekir.